

Protokół

20. posiedzenia III. sesyi, IV. peryodu Sejmu galicyjskiego,
z dnia 14. lipca 1880.

Początek o godzinie 11. minut 15 przed południem.

Przewodniczący: Marszałek krajowy Ludwik hr. Wodzicki.

Sekretarze: Czaykowski Alfons, Jasiński Józef i Stadnicki Jan.

Obecnych posłów 89.

Ze strony Rządu: Wiceprezydent c. k. Namiestnictwa Filip Zaleski.

Marszałek zagaja posiedzenie i oznajmia, że protokół z 18. posiedzenia uznaje za przyjęty, gdyż nie podniesiono przeciw niemu żadnego zarzutu, protokół zaś z 19. posiedzenia jest do przejrzenia w biurze sejmowem.

Marszałek zawiadamia Izbę, że udzielił urlopu 8dniowego posłowi Małeckiemu.

Sekretarz poseł Jasiński Józef czyta spis petycyi od nru 574. do nru 587., przekazanych przez Marszałka następującym komisjom:

Nr. 574 komisji kultury krajowej — Nr. 575 komisji podatkowej — Nr. 576 komisji podatkowej — Nr. 577 komisji szkolnej — Nr. 578 komisji budżetowej — Nr. 579 komisji administracyjnej — Nr. 580 komisji petycyjnej — Nr. 581 komisji budżetowej — Nr. 582 komisji budżetowej — Nr. 583 komisji prawniczej — Nr. 584 komisji kolejowej — Nr. 585 komisji budżetowej — Nr. 586 komisji kolejowej — Nr. 587 komisji budżetowej.

Przystąpiono do porządku dziennego.

Następuje pierwsze czytanie wniosku posła Torosiewicza w przedmiocie zakupienia drukarni na rzecz funduszu krajowego.

P. Torosiewicz uzasadnia swój wniosek i wnosi odesłać go do komisji budżetowej.

P. Krukowiecki wnosi odesłać wniosek posła Torosiewicza do Wydziału krajowego.

Po przemówieniu posła Torosiewicza cofa poseł Krukowiecki swój wniosek a Izba uchwała odesłać wniosek posła Torosiewicza do komisji budżetowej.

Z porządku dziennego następuje sprawozdanie komisji edukacyjnej z petycyi Towarzystwa politechnicznego we Lwowie, wniesionej do l. 209/S. o reformę szkół średnich.

Sprawozdawca poseł Szujski, uwolniony od czytania sprawozdania, czyta następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Wzywa się Rząd, aby: 1. na obu krajowych uniwersytetach zaprowadził osobne katedry pedagogii i dydaktyki połączone z ndotowanemi seminaryami pedagogiczno-dydaktycznemi, a examin ustny z obu przedmiotów dla kandydatów nauczycielskich wszelkich grup uczynił obowiązującym.

2. Aby w Krakowie, Przemyśle i Lwowie po jednym z istniejących gimnazyów wyniósł na stanowisko gimnazyów wzorowych, dyrektorom i nauczycielom tych gimnazyów wyższą klasę służbową i pensją odpowiednią téjże klasie służbowej zapewnił, zobowiązując te zakłady do instrukcyi examinowanych już i jeden przynajmniej rok w zakładach tych za stypendyálném utrzymaniem bawiących kandydatów nauczycielskich.

3. Aby w sprawie rozdziału nauki średniej na szkoły realne i gimnazya humanitarne i realne powziął postanowienia, umożliwiające wybór kierunku technicznego lub uniwersyteckiego po odbytych w szkołach średnich nauce.

II. Wzywa się Wydział krajowy aby: 1. w porozumieniu z Radą szkolną krajową i komisją wydelegowaną przez Akademią umiejętności w Krakowie wygotował wnioski zmierzające do projektowania Wys. Rządowi takich zmian a) w rozkładzie, metodzie i środkach nauki gimnazyalnej, b) w urządzeniu examinów dojrzałości, c) w instrukcyach dotyczących się dydaktycznego i pedagogicznego prowadzenia młodzieży, któreby z zachowaniem całego zakresu nauki przeznaczonej dla gimnazyów austriackich, Radzie szkolnej pożądaną reformę średniego wychowania i nauczania umożliwiły.

2. Aby wypracowanie dokładnych planów książek dla szkół średnich, zaczynając od najpilniejszych w porozumieniu z Radą szkolną powierzył dwu komisjom we Lwowie i Krakowie z sił nauczycielskich i naukowych złożonym, które po wspólném porozumieniu się i rozdzieleniu prac między siebie, zajmą się tém wypracowaniem planów, niemniej, aby w przyszły budżet wstawił sumę na nagrody za najlepsze książki, wedle tych planów wykonane.

Następuje rozprawa ogólna.

Przemawia poseł Romanowicz i zapowiada poprawkę.

Ks. Biskup Stupnicki obejmuje przewodniczenie.

Po przemówieniu posła Weismana wnosi poseł Pilat zamknięcie rozprawy ogólnej, co Izba odrzuca.

Następnie przemawia poseł Czerkawski i czyni następujący wniosek samoistny:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby za pośrednictwem Rady szkolnej krajowej wygotował i przedłożył Sejmowi do uchwalenia projekta takich zmian

a) w rozkładzie, metodzie i środkach nauki w szkołach średnich,

b) w urządzeniu examinów dojrzałości

c) w sposobie kształcenia i kwalifikacyi przyszłych nauczycieli szkół średnich, któreby odpowiadały umysłom i moralnym potrzebom naszego kraju, utrzymując wszakże te szkoły na wysokości tegoczesnej nauki i pedagogii.

2. Wzywa się Radę szkolną krajową, ażeby celem nyzyskania dobrych książek dla szkół średnich w języku polskim utworzyła dwie komisye, jedną we Lwowie, a drugą w Krakowie, złożone z odpowiednich sił nauczycielskich i naukowych, któreby po wzajemném porozumieniu się i rozdzieleniu prac między siebie, zajęły się wypracowaniem planów takich książek.

Izba popiera ten wniosek dostatecznie.

Następnie po przemówieniu pp. Zbrożka i Liskiego obejmuje napowrót przewodniczenie Marszałek.

Po przemówieniu sprawozdawcy przystępuje Izba do rozprawy szczegółowej.

Marszałek zapytuje Izbę, czy chce za substrat rozprawy szczegółowej wziąć wniosek posła Czerkawskiego.

Izba nie przychyliła się do tego 56 głosami przeciw 33.

Następuje więc rozprawa szczegółowa na podstawie wniosków komisji edukacyjnej.

Sprawozdawca czyta wniosek I. 1. Po przemówieniu p. Liskiego uchwała Izba wniosek I. 1. bez rozprawy.

Sprawozdawca czyta wniosek I. 2.

Poseł Romanowicz czyni następującą poprawkę :

Do ustępu I. 2.

po słowach „gimnazyów dodać: „tudzież przynajmniej dwie szkoły realne w kraju wyniósł na stanowisko szkół wzorowych dyrektorom i nauczycielom tych szkół“ i t. d.

Izba popiera tę poprawkę dostatecznie.

Po przemówieniu pp. Jasińskiego, Romanowicza i Liskiego uchwała Izba zamknięcie rozprawy.

Po przemówieniu p. Zbrożka i sprawozdawcy odrzuca Izba powyższą poprawkę posła Romanowicza a uchwała wniosek komisji I. 2.

Sprawozdawca czyta wniosek I. 3.

P. Romanowicz czyni następującą poprawkę :

Wysoki Sejm raczy w miejsce ustępów I. 3. tudzież II. 1. i 2. wniosków komisji powziąć następującą uchwałę :

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową zebrał ankietę do sprawy reformy szkół średnich, złożoną z reprezentantów szkolnictwa, delegatów ważniejszych korporacji i stowarzyszeń naukowych, tudzież z innych światłych obywateli, do zawodu nauczycielskiego nie należących.

Ankieta zbada, jaki ustrój nadać należy szkołom średnim, aby swemu zadaniu naukowemu i wychowawczemu odpowiedziały przy czem szczególną zwróci uwagę na potrzebę zniesienia dwuistości szkół średnich.

Ankieta wypracuje oraz wszelkie do reformy téj odnoszące się szczegółowe projekta — szczególnie zaś :

- a) sposób teoretycznego i praktycznego wykształcenia kandydatów na nauczycieli szkół średnich;
- b) plan nauki i wychowania w szkołach średnich, tudzież urządzenia egzaminów;
- c) plany książek dla szkół średnich;

- d) skład i stanowisko ciał nauczycielskich, ze szczególném uwzględnieniem niezbędnej reformy tak zwanéj suplentury.

Izba popiera tę poprawkę dostatecznie.

Po przemówieniu p. Liskiego i sprawozdawcy uchwała Izba wniosek I. 3. według propozycji komisji.

Sprawozdawca czyta wniosek II. 1. i 2.

Posel Ozerkawski czyni do ustępu II. 1. nast. dostatecznie popartą poprawkę:

1. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby za pośrednictwem Rady szkolnej krajowej wygotował i przedłożył Sejmowi do uchwalenia projektu takich zmian:

- a) w rozkładzie, metodzie i środkach nauki w szkołach średnich;
- b) w urządzeniu examinów dojrzałości;
- c) w sposobie kształcenia i kwalifikacji przyszłych nauczycieli szkół średnich, któreby odpowiadały umysłowym i moralnym potrzebom naszego kraju, utrzymując wszakże te szkoły na wysokości tegoczesnej nauki i pedagogii.

Przemawia p. Liske.

P. Romanowicz czyni następującą dostatecznie popartą poprawkę:

Wysoki Sejm raczy w miejsce ustępów II. 1. i 2. wniosków komisji powziąć następującą uchwałę:

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową zebrał ankietę do sprawy reformy szkół średnich, złożoną z reprezentantów szkolnictwa, delegatów ważniejszych korporacyj i stowarzyszeń naukowych, tudzież z innych światłych obywateli, do zawodu nauczycielskiego nie należących.

Ankieta zbada, jaki ustrój nadać należy szkołom średnim, aby swemu zadaniu naukowemu i wychowawczemu odpowiedziały.

Ankieta wypracuje oraz wszelkie do reformy téj odnoszące się szczegółowe projekta — szczególnież zaś:

- a) sposób teoretycznego i praktycznego wykształcenia kandydatów na nauczycieli szkół średnich,
- b) plan nauki i wychowania w szkołach średnich, tudzież urządzenia examinów;
- c) plany książek dla szkół średnich;
- d) skład i stanowisko ciał nauczycielskich, ze szczególném uwzględnieniem niezbędnej reformy tak zwanéj suplentury.

P. Jasinicki wnosi, aby w ustępie II. 1. opuścić słowo: „Średniego.“

Sprawozdawca zgadza się na wykreślenie słowa „średniego“.

Następnie odrzuca Izba tak poprawkę Ozerkawskiego jako też poprawkę p. Romanowicza a przyjmuje ustęp II. 1. i 2. według wniosku komisji bez słowa „średniego.“

Następnie oświadcza sprawozdawca, co następuje :

Temi uchwałami raczy Wys. Sejm uważać petycje w poparciu wniosków Towarzystwa politechnicznego lwowskiego a mianowicie: 202, 203, 204, 205, 231, 255, 270, 291, 307, 330, 332, 335, 346, 364, 372, 382, 417 za załatwione. Izba uchwała ten wniosek.

Uchwaliwszy następnie 3. czytanie bez czytania, przyjmuje Izba wszystkie wnioski komisji w 3. czytaniu bez czytania.

Z porządku dziennego następuje sprawozdanie komisji budżetowej o kredytach dodatkowych na potrzeby szkolne w roku 1880.

Sprawozdawca p. Smarzewski, uwolniony od czytania sprawozdania, czyta następujący wniosek :

Wysoki Sejm raczy przyznać c. k. Radzie szkolnej krajowej kredytu dodatkowe:

- a) Na zasiłki dla fuduszów okręgowych w rubryce I. preliminarza funduszu szkolnego 16.912 zł.
- b) Na zaliczki zwrotne dla funduszów okręgowych jako pozycya 2 rubryki I. i to jako wydatek nadzwyczajny 50.000 zł.
- c) Na dodatki pięcioletnie dla nauczycieli w rubryce VIII. zł. 7.735.

Następuje rozprawa ogólna, w której nikt głosu nie zabiera.

Następuje rozprawa szczegółowa.

Izba uchwała ustępy a) b) c) bez rozprawy.

Uchwaliwszy następnie trzecie czytanie bez czytania przyjmuje Izba wniosek komisji w 3. czytaniu bez czytania.

Z porządku dziennego następuje sprawozdanie komisji budżetowej o zażądanych przez Wydział krajowy kredytach na wydatki kwaterunku c. k. wojska.

Sprawozdawca p. Zuker zostaje uwolniony od czytania następującego sprawozdania komisji budżetowej :

Wysoki Sejmie !

Wydział krajowy domaga się sprawozdaniem do l. W. 22056 z r. 1880 utworzenia nowej rubryki wydatków na kwaterunkowe c. k. wojska w czasie pokoju i w tym celu żąda wstawienia do budżetu na czas od 1. lipca 1879 po koniec roku 1880 sumy 120.000 zł. w. a.

To żądanie opiera Wydział krajowy na § 23 ustawy z dnia 11. czerwca 1879 dz. u. p. Nr. 93, według którego stały kwaterunek wojska jest ciężarem publicznym, który ponosić ma całe królestwo odnośnie lub kraj i za który administracya wojskowa opłaca wynagrodzenie w tej ustawie ustanowione.

Wszelako w drugim ustępie powołanego dopiero paragrafu wypowiedziano zarazem, że staranie o równy ile można rozdział na kraj ciężaru kwaterunkowego należy do zakresu Reprezentacji kraju, która atoli w tej mierze jeszcze nie orzekła, a incydentalnie drogą uchwały budżetowej o przyjęcie tego wydatku na fundusz krajowy decydować nie może, przeciwnie wyczekiwać musi osobnego, dokładnie umotywowanego przedłożenia, zanim w tej kwestyi obowiązującą uchwałę poweźmie.

Tembardziej i tém usilniej sprzeciwia się komisya wstawieniu do budżetu nowej rubryki na wydatki kwaterunkowe, gdy powołany § 23 powyższej ustawy państwowej zawiera tylko zasadę, że ciężar stałego kwaterunku spada na kraj cały, ale stąd nie wynika bynajmniej, aby ten ciężar

z funduszu krajowego miał być pokrywany, a może być wskazane albo utworzone inne źródło, albo inny sposób pokrycia dla tego ciężaru.

W 2. ustępie § 23 ustawy zastrzeżono też dla Sejmu wydanie dalszych postanowień pod względem rozdziału tego ciężaru na kraj, Sejm zaś swego zdania nie wypowiedział jeszcze, a zanim to nastąpi w drodze właściwej, nie może wejść w życie i nie znajdzie zastosowania zasada w § 23 ustawy zawarta, według której wydatek z kwaterunkiem stałym połączony spaść ma na kraj. Nadto zauważać należy, że jeszcze c. k. Minister obrony krajowej, do którego należy wykonanie ustawy kwaterunkowej, nie zwrócił się do kraju z żądaniem dostarczania umieszczeń dla c. k. wojska, których liczba, miejsce i rozmiary są nam zgoła nie znane, a nie może być rzeczą Wysokiego Sejmu wyprzedzać tych żądań, z którymi c. k. Rząd zapewne nie omieszka się zgłosić, gdy zajdzie potrzeba.

C. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 8. czerwca 1880 do l. 19451 oświadczyło też Wydziałowi krajowemu, że nie można jeszcze przewidzieć wyniku zarządzeń wdrożonych w celu przeprowadzenia postanowionych zmian w trwałém pokojowém rozmieszczeniu stałego wojska, gdyż zmiany te w dyslokacji są właśnie w toku, a klasyfikacji istniejących obecnie umieszczeń wojska jeszcze nie wygotowano, zaczęć idzie, że do tój chwili nie są zakończone obrachunki wynagrodzeń, które uiszczać ma administracja wojskowa podług ustawy i taryfy za budynki koszarami uznane.

C. k. Namiestnictwo oświadcza w odezwie dopiero powołanej, że załatwienie tych spraw jest bardzo żmudne i daty potrzebne do obliczenia ciężaru kwaterunkowego w myśl § 23 ust. w bieżącym roku dla całego kraju zebrane być nie mogą, a w obec tego brakuje nawet dokładnej i ścisłej podstawy do obliczenia wydatku ze stałym kwaterunkiem połączonego.

Z tych powodów sądzi komisya budżetowa, że Wydział krajowy przedwcześnie wniósł, aby suma proponowana na te cele do preliminarza funduszu krajowego wstawioną była i że niewłaściwem byłoby szukać rozwiązania tój sprawy drogą budżetową i dla tego nie wnosi komisya, aby na kwaterunek c. k. wojska utworzono w preliminarzu funduszu krajowego osobną rubrykę wydatków i w takowój jakąbądź sumę umieszczono.

Po przemówieniu pp. Waygarta w imieniu Wydziału krajowego, Chrzanowskiego (2 razy), Zyblikiewicza, uchwalono zamknięcie rozprawy.

P. Jasiński Józef czyni następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie komisji budżetowój o zażądanych przez Wydział krajowy kredytach na wydatki kwaterunku c. k. wojska przyjmnie się do wiadomości.

Izba popiera ten wniosek dostatecznie.

Po przemówieniu p. Popiela Michała, Zyblikiewicza, Pietruskiego i sprawozdawcy uchwała Izba wniosek p. Jasińskiego Józefa.

Następne posiedzenie zapowiada Marszałek na czwartek dnia 15. lipca 1880 o godzinie 10. rano z następującym porządkiem dziennym:

Porządek dzienny dwudziestego pierwszego posiedzenia

*3 sesji, IV. peryodu Sejmu galicyjskiego, które się odbędzie we czwartek 1880,
o godzinie 10. przed południem.*

1. Pierwsze czytanie wniosku p. Stadnickiego Jana w sprawie połączenia Dniestru z Sanem spławnym kanałem.
2. Drugie czytanie przedłożenia Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1880. Sprawozdawcy komisji budżetowej, posłowie: Smarzewski, Chrzanowski, Baum, Zuker, Zyblikiewicz, Dzieduszycki Tadeusz, Czerkawski, Skałkowski, Hausner, Rapoport.

Koniec posiedzenia o godzinie 3. po południu.

Marszałek krajowy:

Ludwik Wodzicki.

Sekretarze:

**Alfons Czaykowski.
Turzański.**

Spis petycyi

po dzień 15 lipca 1880 do Sejmu krajowego wniesionych.

- L. 588. Wydział powiatowy Staremiasto przez p. M. Popiela przeciw zamierzonemu podwyższeniu podatku gruntowego.
- „ 589. Takążsama petycyja przez p. Pietruskiego z Wydziału powiatowego w Żydaczowie.
- „ 590. Takąż petycyja przez p. Hipolita Czaykowskiego gminy Sarniki.
- „ 591. Jak wyżej gminy Mühlbach.
- „ 592. Jak wyżej gminy Choderkowiec.
- „ 593. Jak poprzednio gminy Rehfeld.
- „ 594. Jak wyżej gminy Sokołówka.
- „ 595. Jak wyżej gminy Pietniczany.
- „ 596. Takąż petycyja przez p. Torosiewicza Wydziału powiatowego w Podhajcach.
- „ 596. Jak wyżej przez p. ks. Kornelego Mandyczewskiego Wydziału powiatowego Nadwórna.
- „ 598. Wydział powiatowy Śniatyn, przez p. Franciszka Jasińskiego, w sprawie jak poprzednio.
- 5 599. Gmina Brustury, przez p. Franciszka Jasińskiego, w sprawie jak powyżej.
- „ 600. Wydział powiatowy Kossów, przez p. Franciszka Jasińskiego z petycyjami gminy Akreszory, w sprawie jak powyżej.
- „ 601. Spółka naftowa w Pasiecznej, przez p. Wolfartha, w sprawie podniesienia przemysłu naftowego.
- „ 602. Wydział powiatowy Przemyślany, przez p. Madeyskiego w przedmiocie reformy fabrykacyi i sprzedaży soli.
- „ 603. Wydział powiatowy Ropczyce, przez p. Tyszkiewicza, w przedmiocie reformy fabrykacyi i sprzedaży soli.
- „ 604. Wydział powiatowy Brzesko, przez p. Jana Stadnickiego, w sprawie reformy szkół średnich.

- L. 605. Petycja Wydziału powiatowego brzozowskiego, przez p. Słoneckiego, o ograniczenie wolności parcelowania gruntów włościańskich.
- „ 606. Ksiądz Taniackiewicz Daniel, przez p. Kułaczkowskiego, w sprawie komasacji w spółnych pastwisk gminnych.
- „ 607. Ten sam w przedmiocie upoważnienia kas gminnych i zaliczkowych do dawania pożyczek na zastawy.
- „ 608. Ten sam w przedmiocie przymusowej melioracji gminnych ról i nieużytków.
- „ 609. Ten sam w sprawie ograniczenia parcelacji gruntów włościańskich.
- „ 610. Ten sam względem przyznania praw Towarzystwom asekuracyjnym, jakie przysługują spółkom gospodarskim i zarobkowym.
- „ 611. Gmina Odrowąż, przez p. Pławickiego, o zapomogę na nowo budować się mającą szkołę.
- „ 612. Mieszkańcy gminy Drohobycz, przez p. Ochrymowicza, o zniewolenie tamtejszej gminy do wybudowania drogi do przedmieścia Karost.
- „ 613. Czelatycze gmina przez p. Czartoryskiego, o pożyczkę 2000 zł. na budowę szkoły.
- „ 614. Grabowicz Karol, lekarz w Tarnowie, przez p. Spławińskiego, o wyznaczenie emerytury z powodu pełnienia obowiązków, przez 12 lat w tamtejszym szpitalu.
- „ 615. Nauczyciele szkół ludowych powiatu trembowelskiego, przez p. Podlewskiego, o polepszenie bytu materialnego.
- „ 616. Lekarze zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, o zakupienie dzieł psychiatrycznych dla zakładu.
- „ 617. Wydział powiatowy Rohatyn, przez p. Onyszkiewicza oddaje budowę tamtejszego szpitala pod opiekę Wysokiego Sejmu.
- „ 618. Zadorowicz Kajetan właściciel obszaru dworskiego w Roźnowie, przez p. Abrahamowicza, o prawo poboru myta mostowego.
-